

MARTIRUL

EMANUEL POPE

MARTIRUL

CÎȘMIGIU
books

*„– Și totuși trebuie, domnule profesor,
să se scrie o istorie a celor trei decenii, patru decenii.
– Asta să se scrie abstract.”*

(Petre Țuțea în „Memorialul Durerii”)

I. Pribeagul

Se trezi cu o durere în umeri. „*De pe urma întâlnirii cu cerbul*”, se gândi. Nu era prima dată. Mai avusese asemenea dureri, chiar și mai rău, de când tot hălăduia nopțile prin întunecimile acelor locuri. Se răsuci ușor pe o parte și cu degetele palmei drepte făcu o vizetă la nivelul ochilor prin fânul căpiței. Pe-acolo își aruncă ochii în jur și ascultă. Nimic. Doar murmurul greierilor și din când în când sunetul târâtoarelor pământului prin paiele risipite din jurul batozei. Își ascuți auzul cât putu mai bine. Ascultă din nou. Dinspre satul îndepărtat, prinse a se auzi zgomotul unui lanț lovindu-se în muchiile de piatră ale unei curți. „*Un câine*”, își spuse. Apoi din nou liniște. Satul dormea. De fiecare dată, trezindu-se, gândul ăsta cu „*satul care doarme*” îl întrista peste măsură. Și cu toate că de-acum, ar fi trebuit să-și fi pierdut din putere, gândul continua să-i viețuiască prin preajmă precum o ispită. Aerul nopții se îmbulzea prin vizetă revărsându-se ca o apă rece. Îi lăcrimară ochii și la scurt timp respiră aburi. Se hotărî și păși în afara căpiței scuturându-și cu mișcări încete firele de paie de pe chip și haine. Își reînnoadă

șireturile bocancilor și ridică rucsacul pe umeri cu cât mai puțin zgomot. Pășii prin umbra siluetei masive a batozei ce domina câmpul și mai înainte de-a trece dincolo de ea, se opri. Își ridică ochii spre cer. „*Stelele-s toate*” își spuse „*și Luna pe jumătate*”. Apoi privi munții. Aceștia i se părură în lumina lunii ca izvorând din cer, de unde mai apoi continuau să se reverse, îngrămădindu-se în cele din urmă, întunecoși, spre valea lumii. Astfel avu revelația că totul, dar absolut totul, ogorul pe care sta, satul din vale cu luminile lui, toate viețuitoarele și chiar el, omul, trebuie să aibă cel puțin o rădăcină în cer. Totul cu o singură excepție: batoza aceea de paie. Și-ar fi aprins o țigară. Oh, ce și-ar mai fi dorit să fumeze una acolo, așa, pe stomacul gol. Dar nu, și apoi, era așteptat. Răsuci cu vârful bocancului stâng în pământul reavăn din fața lui ca și cum și-ar fi stins gândul și își continuă drumul.

Deja începuse a se obișnui cu locul. Undeva în față avea să întâlnească desișul acela de alun tânăr de la marginea pădurii în care, cu o noapte în urmă, își agățase cureaua ZB-ului. Tot acolo, pășind, avea să audă uscăciunea frunzelor trosnind ca păstăile sub tălpile bocancilor săi. Chiar așa se întâmplă, după ce merse mai bine de-un un ceas prin tipsia poleită a ogorului și terminând de tăiat pe diagonală aria acestuia atinse cu pasul liziera pădurii. Intră. Și într-acolo îl urmă și Luna. Care de îndată ce se văzu

scăpată în desimea pădurii începu a-i alerga înainte, iute, iute, răsucindu-se ca un șarpe viu pe scoarța copacilor. Și cu toate că știa, că-n spatele lui întunericul mustind de șoapte se reîntrupa, respiră oarecum mai ușurat. Întotdeauna se simțea învigorat printre tulpinile copacilor. Aici nu era ca-n rugina ogorului de unde orice șoim își putea ridica ușor prada. Zgomotul pașilor săi prin pădure atenționau din timp sălbăticiunile locului ferindu-le din drumul său.

Oamenii erau, de-acum, și mai departe și singurul lucru de care mai trebuia să se îngrijească era să nu întârzie. Grăbi pasul pe cărarea deschisă de lună. Încă o jumătate de ceas și va ajunge la izvor. *„De acolo, cu ceva noroc, ar fi putut să pornească pe una din cărările ce se zăreau urcând spre munte“*, dacă...și aici își întrerupse pentru o clipă gândul...dacă (continuă) *„în noaptea aceea Istoria îi va da un răspuns clar“*. Așa numise el izvorul ce țâșnea viguros de printre ferigile bogate ale unei stânci izolate aflate drept în inima codrului: *Istoria*. De acolo, prinzând contur agitat, izvorul își trimitea mai departe apele răzvrătite spre văile oamenilor. Într-o așa alcătuire ciudată se înălța stânca aceea întrerupând cărarea, încât chiar părea a fi un *„Bastion al Istoriei“*, fie numai și prin râpele de pierzanie ce o împrejmuiau făcând imposibilă orice încercare de a trece dincolo de ea, spre munte. Asta fără a mai socoti apele statornicite

peste tot locul. De altfel, de jur împrejur, nu găseai decât o singură bucată de loc mai bătătorită și care așezată fiind cu fața spre izvor forma acolo un fel de luminiș de mărimea unei scene, să zicem, scena unui teatru provincial.

Era în a patra săptămână de când părăsise orașul și în a treia săptămână de când se ascundea prin zona *Istoriei* căutându-și o cale dincolo de trupul acesteia. Dar avea nădejde! Avea nădejde pentru că i se arătaseră „*Semne*”, cum îi plăcea lui să le numească. E adevărat că la început îi fusese frică. Îi era și acum, dar observase că se putea obișnui mai bine cu frica decât cu foamea care-și mijea gingiile în toate zilele prin preajmă-i. Proviziile pe care le adusese cu sine se terminaseră de mai bine de zece zile și acum nu mai mânca decât ce găsea grație pădurii ori printre buruienile câmpului din preajmă. Se ținea dinadins departe de gospodăriile oamenilor pentru a nu fi zărit. O singură slăbiciune și era de ajuns ca să-l piardă. Epuizat de foame și de atâta încordare adeseori se trezea în locuri ale pădurii pe care nu le recunoștea. Când simțurile îi reveneau după un timp își simțea memoria ca pe o casă luată de ape. Atunci i se făcea și mai frică și dârdâind din tot corpul bâjbâia prin bezna neagră a pădurii în căutarea unui trunchi bătrân de copac și de scoarța acestuia își lipea șira rece a spinării, căutând alinare. Așa sta ceasuri bune din noapte plângându-și de milă, sugrumându-și sughi-

țurile în pumnii mâinilor. Ori în alte dăți, pe jumătate treaz, îi reveneau în minte frânturile unui dialog, cine știe când început și-n care își asculta spiritul luptându-se cu demonul ispitelor. „De ce nu te întorci acasă?” auzea el, „acolo încă nu se știe de ce ai părăsit orașul, se spune doar că ai fi plecat în vacanță”, „gândește-te, nu fi laș, încă te mai poți întoarce!” Mai târziu, se auzea pe sine vorbind: „dar prietenul meu știe, el m-a condus la gară... și în plus, am semnele, am încă semnele!”...„Te-a condus, te-a condus”, îl îngâna demonul și îndârjirea își continua ispita, „dar iată-l acolo, acum, cum regretă”, „oh, și ce regretă sărmanul că nu te-a oprit atunci... la gară”. „Doar la tine te-ai gândit?”, continua aceasta, „de el nu ai avut milă? Prin ce a trecut el după plecarea ta nu ai socotit?”, „...Nu!”, își răspundea sieși, chiar și-n delir, „asta nu am socotit...”. Astfel îi trecură multe dintre zilele petrecute în pădurea de întuneric. Zile după tot atâtea zile. După care avea nevoie de altele pentru a-și regăsi puterea și din nou drumul știut spre *Istorie*.

...Acum, așa de tare îi fusese frică să nu fie auzit în timpul acestor rătăciri ale minții, încât își rupsesse o jumătate de mânecă din singura-i cămașă pe care o avea și și-o petrecuse ca pe o basma peste gură. Arăta „ca un bandit”. Aceasta fu chiar observația lui și o enunțase încă din seara zilei respective. Ajunsese în apropierea *Istoriei* cu mult mai devreme decât îi era obiceiul. Îi era sete și se îndreptă spre locul de unde

ciutele obișnuiau acolo să bea. Un ochi de piatră cu apă curată scăpat din calea iureșului copleșitor al *Istoriei*. Din cauza curățeniei apei numise acel loc „*Oglinda*”. Pregăti căușul palmelor și se aplecă pentru a sorbi din puterea apei celei vii. Din oglinda apei, însă, îl priviră ochii unui străin cu fața obosită precum a unui bărbat trecut cu mult de pragul a treizeci de ani. Un „*bandit*” gândi el într-o secundă și speriat se răsuci să dea piept cu străinul care trebuie să se fi aflat, pesemne, în spatele lui. Evident, nu era nimeni, dar asta nu avu darul de a-l liniștii, ci, dimpotrivă, îl încremeni. În cele din urmă, se apropie și inspectă din nou *Oglinda*. Era el, recunosc. Chiar și sub toate aceste schimbări era încă el. Își spuse: „*același, eu*”. Dar de ce „*bandit*?”, urmă ca pentru sine...și de unde îi venise așa de ușor expresia asta în cap? Cuvântul „*bandit*” nu era dintre cuvintele pe care le folosea în mod normal. Fie și-n cazul unei întâlniri reale, acolo sau oriunde în altă parte, întâlnirea cu un om care i-ar fi dorit răul nu ar fi putut fi în niciun caz numită de el „*întâlnirea cu un bandit*”, ci, mai degrabă, ar fi sunat firesc pentru el „*întâlnirea cu un tâlhar sau cu un om rău*”. Cum de gândise atât de ...necugetat? Apoi se învioră: „*ce Bandit putea să fie el, care nu avea la pușcă gloanțe?*”. Pentru că era adevărat, nu avea. ZB-ul îl găsisse într-una din scobiturile stâncii *Bastionului Istoriei*, ascunsă privirii sub plapuma verzuie a unui mușchi. Camuflarea era atât de bună că îi scăpase

chiar și pe lună plină în nopțile în care își căutase disperat o cale de a trece dincolo de stâncă. Și nu ar fi știut de ascunzătoare, de bună seamă niciodată, dacă nu s-ar fi întâmplat ca într-una din zile, pe când se înălțase pe vârfuri pentru a culege un burete sălbatic de pădure, nu ar fi scotocit cu degetele în căutarea unui punct de sprijin. Atunci abia și-a simțit degetele pătrunzând neașteptat prin umezeala lichenului. Găsi acolo o pușcă-mitralieră ZB, două conserve (pe care le devoră pe loc) și un jurnal având, undeva pe la trei sferturi, petrecut, un ceas bărbătesc de mână. Ceasul era oprit la ora trei și douăzeci de minute. Dar nici urmă de cartușe. Cam asta era toată povestea ZB-ului și a ascunzătorii, dar cel mai important pentru el era altceva aici: „*Semnele*”. De aceea amintea mereu despre ele în delirurile sale. Acestor „*Semne*” le încredințase el ființa și ele îi erau singurii apărători în lupta dusă cu demonul ispitelor.

Dar să ne întoarcem...„*Hei, spuneți?*” întrebă el, încă o dată, privind cercetător în jur, ca și cum ar fi cerut pădurii să-i confirme. „*Ce bandit e ăla care umblă prin pădure cu ZB-ul fără gloanțe?*” și înveselit râse ca un copil într-un timp de pace. După care se aplecă din nou deasupra *Oglinzii* și bău liniștit din apa *Istoriei*. Ceva, însă, tot îl mai necăjea și cum sta și se întreba ce și cum, căutând firul acestei neliniști, își surprinse unul dintre gânduri, codaș, cum încerca de-acum a se face nevăzut prin mulțimea celorlalte. Iată-l însă așa

cum l-a surprins: „*ce va gândi el despre ceilalți, când îi va întâlni, dacă chiar și despre sine a putut să judece atât de greșit?*”

„*Ce să fie cu gândul ăsta?*” Îl mai citi o dată. Nimic. Gândul sta nemișcat ca un câine de pradă. Tot nu pricepea. Și mai ales nu înțelegea, de ce gândul ăsta reușea să fie mai neliniștitor chiar și decât cel legat de folosirea cuvântului „*bandit*”. Avu din nou o senzație de vârtej. Ca să-l vadă mai bine luă gândul în forma lui originală și-l așeză pe una din pietrele albe de la izvor de pe marginea *Oglinzii Istoriei*. Aceasta se tulbură. „*Pentru a-l putea privi obiectiv*”, își spuse și se tolăni apoi în poienița de lângă apă privindu-l intens până când adormi.

II. Refugiul

Când se deșteptă nu-și mai găsi gândul. *Oglinda Istoriei* era din nou limpede. Își ridică privirea spre munte. Tresări. Pentru o clipă i se păru acolo că întrezări silueta *Cerbului*. Trebuie să fi fost el, gândi. *Cerbul* era singurul care cunoștea cărarea dinspre munte. Obișnuia pe acolo să coboare mânat de sete. Îl întâlnise o singură dată. Tot aici, la izvor. Și asta din întâmplare. Chiar într-una din primele zile de la sosirea lui în pădure. Era ca și acum noapte. Și ca acum Luna pe jumătate. Se apropiase îndeajuns de *Istorie* încât să-l poată vedea bine. *Cerbul* se afla aplecat asupra *Oglinzii*. Își aducea aminte că îl privise sorbind liniștit și se întrebuse „cum de nu-l aude?”. Asta îl înfurie pe moment. *Cerbului* nu-i era îngăduită neatenția. Dacă el ar fi fost un vânător l-ar fi putut împușca, nu? Dar el nu era vânător. Ori cine să mai știe? Poate *Cerbul* îl zărise din timp și acum doar se prefăcea. Ca să-l încerce. De altfel probabil că-n pădure se știa deja de rătăcirile lui și de pușca lui fără gloanțe. Și apoi din toate astea el vedea cum se nasc *Semne*. Cu ajutorul *Cerbului* ar fi putut să urce în munți, spre libertate. Și ar fi devenit buni prieteni, cu

timpul. Sigur că da, cum altfel?! *Cerbul* l-ar fi învățat ascunzișurile din munți și cum să trăiască acolo frate cu feriga sălbatică. De acord, știa că nu avea să fie ușor și că el, un pui crescut la oraș, nu era deprins cu o astfel de asprime ca aceea a muntelui, dar ce Dumnezeu, era tânăr și ar fi învățat. O, și cât de bine ar mai fi învățat el toate câte i le-ar fi arătat *Cerbul*. Acolo avea să-i întâlnească și pe ceilalți asemenea lui care trăiau în libertate. La început, cunoscându-i, le-ar fi povestit despre ce mai e nou la oraș stând în jurul focului noaptea. Apoi le-ar fi povestit despre sine. Lor le-ar fi putut povesti totul fără rușine. Pentru că ei de-acum știau cum e să te simți singur. Astfel n-ar fi ascuns nici ce i s-a arătat. E adevărat că fusese un vis de noapte, dar cine îndrăznește să nege că nu era un lucru demn de luat în seamă. Le-ar fi povestit noilor săi prieteni cum în seara premergătoare visului se culcase mai necăjit ca de obicei deoarece renunțase la ultima lui dragoste. Hotărâse a se îndepărta de glasul cărților. Acestea nu mai erau pentru el decât un meșteșug al minciunii. Vedea asta. Simțea. Cum mereu ceva era lăsat la o parte în paginile lor și cei care le scriau se dovedeau din ce în ce mai temători, ca pentru viața lor. Fiecare carte nouă îl sufoca de-acum și se simțea parcurgându-le ca-n temnița unei grozave nedestăinuiiri. Resimțea cu durere trădarea aceasta. Iar la cei șaisprezece ani ai săi trădările nu se puteau ierta. Mai mult de atât, i se părea că el însuși ar fi fost

ținta acestor tăinuiri. Dar avea în scurt timp să se schimbe și de-acum nu mai era zi în care să nu încerce să deslușească misterul. Începuse astfel a-și petrece cât mai mult timp pe străzile orașului, iar acolo cu precădere era atent la șoaptele oamenilor, încercând să prindă ceva important pentru el din toate acele frânturi de discuții. De cele mai multe ori, când se apropia, acestea se dovedeau a fi lucruri banale. Dar nu renunțase și cu timpul adunase o sumă de enigmatice fărăme. Și le notase pe o bucată de hârtie pe care o purta tot timpul cu sine. Încă o mai avea. La început i s-au părut fără semnificații. Iată-le, așa cum și le notase: *„dacă te simți urmărit”* (nu mai auzise restul, dar sigur urmasse ceva înfiorător după expresia celor pe care îi surprinsese vorbind), *„în chip de om să danseze cu Ielele ...”*, *„ce respirând libertate”*, *„așteaptă acolo Făurarul ce poate...”*, *„...precum cerbul aleargă pe munte ...”*, *„mai sunt și alții cu dânsu’....”*.

Despre toate acestea a discutat cu prietenul lui cel mai bun. Dar din păcate nici acesta nu știa prea multe, doar odată însă, îl auzise pe taică-su care era vânător spunând cuiva la telefon: *„a înviat Cerbul”*. N-au avut curaj să-l întrebe mai mult nici unul dintre ei pentru că vânătorul era un om cu o față aspră cu un nas acvilin, cu o barbă mare, neagră și pe care ziua îl găsea mai mult încruntat și căruia nu-i plăcea să stea la palavre. De altfel la toți le era frică de acesta. Observase asta, nu însă și prietenul lui. Dacă

vânătorul ieșea seara să se plimbe prin cartier lumea se trăgea deoparte din calea lui, iar la cârciumă, la masă, vânătorul sta mereu singur. Numai ei doi câteodată mai luau loc și atunci fiecare primea câte un suc. Dar prietenul lui semăna mai curând cu el și nu cu tatăl său. Era visător. Cu toate astea, visul nu i-l povestise, doar bucata aceea de hârtie i-o arătase. Aceasta deveni pentru ei un fel de hartă. Își petreceau zilele încercând să ghicească muntele pe unde alerga *Cerbul* înviat. Într-un final s-au decis asupra unuia de care se știa că era cel mai de nepătruns munte și cu cerbii cei mai grozavi. Așa încropiră și planul expediției lor. Dar în final plecase numai el, celuilalt îi fusese prea frică de mânia tatălui său. Dar a avut noroc. De la început. La nici trei zile de la plecare se afla în preajma muntelui și după alte câteva zile de căutări dădu și de locul care i se arătase în vis. Oh, visul!

Se petrecea într-o sală vastă, având pe toate laturile masive coloane de marmură albă. Pe umerii acestora se înălța o uriașă boltă de sticlă ce lăsa să se reverse înăuntru deplină, puternică, lumina zilei. Deși era atât de întins ca suprafață spațiul acesta era mai mult un coridor ce da spre alte încăperi, căci se iveau neconținut de după coloane, grupuri de personaje înfășurate în togă de culoarea purperei și care discutând aprins între ele străbăteau sala într-o direcție sau alta. Acestora, după felul purtărilor lor, le atribuiseră numele de Magistrați. De asemenea se perinda

pe-acolo și un alt soi de personaj părănd extrem de ocupat cu transportarea grijulie prin coridor a unor impresionante cantități de papire: Funcționarul. Locul din spatele coloanelor, de unde se putea ajunge la ușile celorlalte încăperi, era acoperit în întregime de corturile unei așezări nomade de oameni săraci. Acolo mulți dintre ei își aprinseseră focuri și puteau fi văzuți robotind sau discutând în jurul acestora. Un aer de promiscuitate, de provizorat se ridica din toată această alcătuire. Ce găseam foarte ciudat, avea el să le spună după aceea prietenilor din munți dacă i-ar fi întâlnit, era absoluta detașare a Magistraților sau a Funcționarilor cu privire la viața celor de după coloane. Ca și când cei care își încropiseră acea așezare nici nu ar fi existat, deși toți pierdeau întotdeauna timp prețios încercând să-și facă drum printre mulțimea nomadă. Asta și ar fi fost mult, avea el să le spună, apoi, însă am constatat cu stupeoare în visul meu că și locuitorii corturilor păreau a nu se sinchisi câtuși de puțin de Magistrați ori de Funcționari. De aceea am avut acuta senzație în acel loc că m-aș fi aflat în mijlocul a două lumi paralele care deși respirau același aer nici una parcă n-ar fi știut de existența celeilalte. Tare ciudat! Pe când stam gândindu-mă la toate acestea în fața mea se ivi El. Avea trupul rănit și înveșmântat în zeghe. Și cu toate astea nu era de nerecunoscut. M-am uitat la cei din interiorul sălii, dar și unii și alții își continuau traiul fără să-i acorde vreo atenție. Am strigat către ei cât am putut de tare: „Iată-L, e aici!” Dar nu păreau să mă audă. M-am întrebat cum de e posibil? Atunci

El a întins mâinile spre mine arătându-și lanțurile și zăngănitul lor umplu sala cu un ecou înfiorător. Descumpănit am simțit cum mă prăbușesc... Când mi-am revenit, dar tot în vis mă aflam, sala dispăruse și eram înconjurat de o pădure ce se mărginea cu un munte. În preajmă se auzea o apă rostogolindu-se cu iureș: Izvorul. Pe El l-am mai zărit o clipă, o lumină urcând muntele... Muntele, era chiar asta, așa cum îl știți voi fraților, mai avea el să adauge după aceea, terminându-și de povestit visul. Și astfel s-ar fi făcut pe deplin înțeles de ceilalți: ce căuta acolo, printre ei, un tânăr adolescent fugit de la oraș.

Acestea erau gândurile în timp ce se apropia de *Oglinda Istoriei*, unde *Cerbul* continua să se adape. Dar se apropiase prea mult și *Cerbul* răsucindu-se îl privi cu ochi turbați de ceară. Gonind ca o fiară se năpusti asupra firavului om. Lovit acesta se prăbuși fără a scoate un sunet pe *cărarea Istoriei* ce ducea la *Izvor*.